

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Коваль М.О.

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНВАРІАНТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ У ЗАКОРДОННИХ ПОСТАНОВКАХ

Для закордонних постановок характерними є імпровізації, експресивний танець, вільний танець, молитовні рухи, фольклорні обряди на музику – і народну, і хоральну, і класичну, і танцювальну, і нетанцювальну [5, с. 272].

Водночас у танцювальному мистецтві України спостерігається так зване наслідування й копіювання зразків сучасної хореографії США та Західної Європи без урахування належного творчого і наукового аналізу й смислової відповідності менталітету нації. Це, у свою чергу, позбавляє танцювальні картини живої конкретики буттєвості та зв'язків з життям суспільства, позитивного впливу на розвиток вітчизняної хореографічної культури [4, с. 18].

Як і у творі будь-якого іншого виду мистецтва, в основі сюжету хореографічного номера лежить, як правило конфлікт, тому розташування і взаємозв'язок подій в сюжеті визначаються розвитком конфлікту. Конфлікт у цьому контексті виступає мотиватором і навіть каталізатором здійснення певного вибору. Саме у ході конфлікту реалізується певний вибір.

Тому сюжетом ми звикли називати найважливішою стороною змісту хореографічного твору яка розкриває його тему і його ідейний зміст. Розглядаючи будь який твір хореографічного мистецтва, художньої творчості, в якому чітко відображається дійсність естетичного ідеалу митця (дві складові: зміст та форма) [2, с. 156].

Проаналізуємо реалізацію проблеми вибору в іноземних хореографічних постановках. У постановці «Яйце всмятку» дія відбувається у кухні, де є велика пічка. Згряя курочок, перш ніж потрапити у піч, відклала яйця. Як тільки яйце потрапляло у котел, звідти з'являлася рідкісна птаха, яка загравала з кухаря нами, але не дозволяла себе торкатися, поки не зупинила свій вибір на одному із них. Це є пряма реалізація вибору, адже птаха зробила свій вибір на основі певних уподобань, і танцювальні рухи це підкреслюють. У цій постановці застосовано джазовий танець, що є відображенням моральних, етичних і естетичних ідеалів [3, с. 166, 168].

У хореографічній композиції «Шлюб з примусу» зустрічає сатиричний підхід до проблем «вченості» і філософії. Головний герой постановки шукає поради у найосвіченіших мужів міста, щоб зрозуміти, чи слід йому одружитися з молодою Доріменою, але ті лише більше заплутують його, йдучи від прямих відповідей. Ось і вибір головного героя – не слухатися власного серця, не

мотивувати свої вчинки раціоналізмом, а прислухатись до інших, позбавивши себе можливості прийняття цілком об'єктивного самостійного рішення.

Танцювальний твір «Жизель» є відображенням нездійснених мрій, особистого вибору, невідворотності долі. У межах композиції танець варіює від драматичного до скорботно-ліричного або ж навіть містично-фантастичного. Проблема вибору у цьому творі реалізується через класичний любовний трикутник із трагічним фіналом, але із натяком на оптимізм, адже твір закінчується початком нового дня. Тому однією із проблем є швидкоплинність життя, яке варіює залежно від вибору людини, але водночас продовжується, незважаючи ні на що.

Хореографічний твір «Наяда і рибак» показує реалізацію проблеми особистого вибору головного героя у романтичному ключі. Вирішення проблеми любовного трикутника здійснюється через вибір головного героя перейти в інший світ, тому він кидається у море за своєю новою коханою, нехтуючи почуттями нареченою. Тут кохання, зрада, егоїзм – ось основні константи вибору головного героя постановки.

У перлині балетного мистецтва, яка захоплює і справляє надзвичайне враження на глядача, «Есмеральді» вибір фокусується навколо таких різнополяризованих констант, як: кохання, материнська любов, ненависть, убивство, краса і витонченість, пристрасть. Кожен із героїв постановки обирає щось одне, і цей вибір однозначний, безповоротний. Цим і досягається притаманна пристрасна атмосфера, вдалі сценографічні рішення і грандіозні декорації, до досконалості відточений танець і захоплюючий сюжет.

Головна героїня постановки «Амур і Психея» відбуває покарання від Венери, будучи прикованою до верху скали. Це її вибір. Вибір амура полягає у його прагненні урятувати дівчина за будь-яку ціну. Тому головними варіативним константами вибору цього твору є кохання, помста, прощення, підступність, тобто цілком взаємопротилежні істини.

Шедевр хореографії «Міщанин у дворянстві» демонструє вибір між обивательством і духовністю, між якими власне існує і завжди буде існувати велика прірва.

Балетом «Дезертир» актуалізується важлива соціально-моральна проблема – про продаж в солдати селян-бідняків. Тому з усією упевненістю можна стверджувати, що в основі твору лежить вибір, сфокусований у моральній площині та зумовлений соціальними чинниками. Твір проголошує християнські цінності (любов, вірність, покора і прощення), що посилюється зі звучанням музики і танцю. Основна колізія в особистому виборі головної героїні Луїзи, яка терпляче чекає, коли закінчиться термін армійської служби Алексіса, щоб нарешті одружитися і назавжди бути разом. Але Луїза підневільна і змушена підкорятися примхам герцогині, а та наказує Луїзі прикинутися, ніби вона збирається вийти заміж за іншого – його двоюрідного брата Бертрана. Бідний Алексіс, вражений зрадою коханої, не в силах пережити подібні страждання і, забувши, що він солдат Франції, поспішає запобігти цьому весіллю. Але на головного солдата чекає смертна кара за втечу з війська. І тоді відважна і благородна душею Луїза вирушає до короля, щоб розповісти йому правду і

отримати прощення для Алексіса. Прощення дано, але виснажена Луїза не в змозі продовжувати шлях і падає без сил. Тоді за справу береться сам король. Він встигає врятувати Алексіса вчасно – в ту саму мить, як Алексіса вже повинні стратити, король скасовує страту і проголошує прощення. Як бачимо, протилежними константами-мотиваторами вибору у творі «Дезертир» є вірність і зрада, військовий обов'язок і особисте життя, кара і прощення, життя і смерть, благоденство і нищість.

У хореографічній постановці «Прометей» відбито кращі традиції мистецтва балету. Вибір сфокусований навколо творіння і знищення, радості та смутку, розуму і почуттів, науки і мистецтва, підлість і вдячність. У хореографічному вимірі твір є поєднанням багатьох видів танцю, характерного для різних епох. Це менует, полонез, військовий танець, пастораль (жіночий танець), виконувані різними музами, а також контрданс за участю усі персонажів постановки. Примітно, що кожен із видів танцю є втіленням певних констант вибору: граціозний менует асоціюється з надією, радістю, світлом; полонез є натяком на зміни, замилювання красою природи; військовий танець пробуджує пристрасті й спокуси, пастораль є свідченням любові й поваги, контрданс є свідченням урочистого, світлого й позитивного фіналу постановки.

Перед героєм балету «Сильфіда» постає вибір між реальністю і примарою, земним щастям і мрією, поневолення і волею, життям і смертю коханої. Твір спонукає замислитись над тим, як неправильно зроблений вибір може позбавити людину справжнього земного щастя, як примара може зруйнувати ідилію.

Зразок хореографії «Льодова дівка» вибір актуалізований такими константами, як: любов і зваба, примарна мрія і реальність. Крижана дівка вабить Асака, але раптово зникає. У лісі Асака зустрічає дівчину Сольвейг, схожу на крижану дівку. Він зачарований їй і висловлює свою любов. У гірському норвезькому селі Асака і Сольвейг святкують своє весілля. Жителі танцюють, а ввечері затівають стрибки через палаючі бочки. Сольвейг під час стрибка випаровується білим хмаркою і зникає. Асаак марно шукає свою наречену в лісі. Заметіль і вихори закружляли Асаака, вони тягнуть його до замерзлого дереву, де він замерзає.

Ідейне навантаження постановки «Зефір і Флора» лежить навколо безтурботності і непостійності та серйозних намірів, аморальності та духовності, багатолюбство й однолюбство, щирість і брехня, любов і зрада. Воно посилюється певними сценічними ефектами, як-от: трояндовий кущ, літаюча хмара, фонтан, водоспад біля храму Венери. Зефір заграє з різними дівчатами-німфами, танцюючи із ними, забуваючи про свої почуття до Флори. Суворий Амур вирішив сам взятися за справу і навести порядок в їх відносинах, пояснивши Зефіру неспроможність і аморальність його ставлення до коханої. Зефір усвідомив власні помилки і зробив належні висновки, а головне – зробив правильний вибір – вибір на користь справжніх почуттів, а не грайливості й швидкоплинності відносин.

Балетом «Баядерка» основна увага зосереджується на виборі між справжнім коханням і покорою долі, між життям і смертю, між жадобою помсти і прощення, між розлукою та єднанням, життям без кохання і небуттям.

В основу сюжету «Лебедине озеро» покладено фольклорні мотиви, частково використані до цього в різних літературних творах, а також оперних і балетних лібрето.

Чари злого генія діють вдень але з приходом місяця білий лебідь перетворюється в прекрасну Одетту. Вона не самотня, на озері її оточують зачаровані дівчата-лебеді, які назвали Одетту королевою лебедів. За легендою, сльози матері по викраденій лиходієм дочки утворили чарівне «лебедине озеро». Закляття може бути зруйновано тільки вірною любов'ю молодої людини, але якщо обітницю вічної любові порушиться, вона назавжди залишиться лебедем.

Сюжет відображає синкретизм реального і фантастичного начал. Під час святкування власного повноліття в палацовому парку принц бачить зграю лебедів, яка манить його за собою. Так він знайомиться із королевою лебедів, яку переслідує грізний господар озера. Принц дає своїй обраниці обітницю вірності та кохання, але під натиском матері на балу вибирає собі іншу наречену, в образі якої бачить свою кохану.

Збагнувши помилковість власного вибору, принц просить королеву лебедів про прощення, йде на протиборство з лихим господарем озера, але водойма поглинає його кохану. Як бачимо, у сюжеті хореографічного твору вибір тяжіє між любов'ю та зрадою, вибором і примусом, щирістю й обманом, обітницею і зрадою. Балет передбачає чергування національних танців: іспанського, неаполітанського, угорського, польського.

Основною детермінантою вибору, реалізованого у балеті «Берег надії» є любов до Вітчизни і спокуса щасливого життя на чужині, патріотизм і зрада рідного краю, пам'ять і манкуртство. Рибак, якого вдома чекає кохана, викинутий бурею на чужий берег. Але ніякі випробування і спокуси «щасливого життя» на чужині не можуть стерти з його пам'яті образ і почуття до рідної землі. Рибак в мріях спрямовується додому до Березі надії.

Зарубіжне танцювальне мистецтво дає глядачам широкий діапазон розвою, дозволяє самій формувати думку щодо вибору, висловлювати власне бачення стосовно образів, сюжетів, проблем, порушених у відповідних творах. Хореографічне мистецтво, демонструючи глядачам певні танцювальні рухи, активізує мислення у представників цільової аудиторії, адже спонукає задуматися над значенням та ідейним навантаженням кожного поруху, тому створює усі умови для креативного сприйняття мистецтва, виробленні у кожній особистості індивідуального бачення порушених у хореографічному творі проблем. Як бачимо із проаналізованих творів, у зарубіжному танцювальному мистецтві інваріативність вибору представлена таким чином: любов – зрада, воля – примус, обітниця – зрада, щирість – підступність, правда – обман, пам'ять – манкуртство, помста – прощення, духовність – аморальність, однолюбство – перелюб, кохання – пристрасть.

Список використаних джерел:

1. Климчук Лілія. Сучасна хореографія України: на перехресті світоглядів // Доповідь на Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Інтеграція українського мистецтва у європейський та світовий культурний простір» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrainka.org.ua/node/3299>
2. Кундис Р.Ю., Замлинний О.В. Проблема вибору сюжетної основи для хореографічного твору / Р.Ю. Кундис, О.В. Замлинний // Молодий вчений. – 2018. – № 5(57) травень. – С. 154–157.
3. Плахотнюк Олександр. Джаз танець на академічній балетній сцені: генезис та персоналії // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2014. – Вип. 8. – С. 164–168.
4. Шабаліна О. М. Модерний танець жінок-балетмейстерів Заходу ХХ століття: культурологічний аспект : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 – теорія та історія культури (галузь наук – мистецтвознавство) / Олена Миколаївна Шабаліна; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2010. – 18 с.
5. Шабаліна О. Розвиток українського хореографічного мистецтва на початку ХХ ст.: джерела та тенденції / Олена Шабаліна // Вісник Львівської національної академії мистецтв. – 2016. – Вип. 28. – С. 263–273.

Коваль М.О.

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМА ВИБОРУ У РІЗНИХ СВІТОВИХ РЕЛІГІЯХ СУЧАСНОСТІ

Вільна енциклопедія дає таке трактування вибору: вибір – це стадія волі, що має на увазі селекцію однієї з двох або більше альтернатив, інколи після періоду обмірковування [2]. В академічному тлумачному словникові подано таке визначення вибору: вибір – це: 1) дія за значенням вибирати, вибрати; 2) той, хто вибраний; те, що вибране; 3) можливість вибрати кого-, що-небудь; 4) обрання; вибори [12].

Перед вибором людина постає постійно, тому не випадково вибір є доволі актуальним поняттям у різних релігіях. Адже релігійне вчення постійно ставить людину перед певним вибором, часто діаметрально протилежним, – між добром і злом, між праведністю і гріховністю, між дозволеним і забороненим. І людина уже своєю поведінкою реалізує певний вибір між певними аспектами, які їй пропонує релігія.

Релігія має важливе значення у житті людини особливо у теперішній час. Це справедливо зауважує філософ О. Сідоркіна, стверджуючи, що зараз відбувається релігійне відродження, активізація імпульсів з боку основних світових релігій, відродження релігійних духовних цінностей на теренах сучасних суспільств, поява і зростання впливу значної кількості нетрадиційних релігійних культів, які перебувають поза системою традиційного релігійного світосприйняття [10]. Дослідник В. Бодак пояснює існування релігійної парадигми культури тим, що свідомість людини завжди обертається навколо «вічних тем»: любов, гармонія, милосердя, благодать, вічність, життя і смерть,